
ZADRUGA.

Glasilo »Zadružne Zveze v Celju«.

Pomanjkanje kmetijskega delavstva.

Na lanskem II. avstrijskem kmetijskem združnem shodu je referiral tudi znani češki zadrugar in narodni gospodar A. Sedlak in sicer o pomanjkanju kmetijskega delavstva. Izvajal je sledeče:

Ne bom obširno razkladal pomena kmetijstva. Hočem se omejiti le na to, kar je izrekel o njem L. pl. Stein: «malo je reči, ki bi dosegale kmetijstvo glede splošnega interesa, nobene ni, ki bi ga presejala», in če še pristavim izrek Settegasta: «stanje in usoda kmetijstva je usoda ljudstva» — potem lahko brez vsakega drugega uvoda trdim: Ne gre se samo za blagor in gorje avstrijskega kmetijskega delavstva pri tem vprašanju, temveč država in dežela in vse ljudstvo mora biti trdno prepričano, da zahteva to vprašanje skupno delovanje; nikjer ne velja «nostra res agitur» bolj kakor tukaj krepko poprijeti, da se spremenijo razmere.

Veliki pomen kmetijstva ni samo v obče tako jasen, da ga pač ne bo trebalo dokazovati, temveč tudi specijelno z ozirom na naše vprašanje. Ako omenimo besede «selitev iz dežele» in «selitev v mesto», imamo vprašanje v njegovem celem obsegu jasno pred očmi.

Ako primerjamo izkaze ljudskega štetja v mestih z ozirom na število v kraju pristojnih in v kraju rojenih s skupnim številom prebivalcev, dobimo rezultat, kakor ga je precej dramatično orisal Jurij Hausen. On pravi: «Nekega večera nas je presenetil v Monakovem pri stalni mizi nek stalni gost z vprašanjem: «Ali je kateri od Vas že videl enkrat rojenega Monakovčana?» Ko smo vsi odgovorili z «ne»! ali «mi ni znano», je odgovoril: «Čudno! Sedaj sem jih že toliko vprašal in nobeden še ni videl kaj takega; mislim, da sploh nobenega ni!» — Skoro isto bi

lahko trdili o naših večjih mestih in industrijskih krajih v Avstriji. Tudi pri nas beži vse iz dežele v mesta. Zelo malo tolažbe nam ponuja dejstvo, da drugod tudi ni boljše.

Henrik Sohnrey piše v svoji knjigi «Selitev iz dežele» («Der Zug vom Lande»), da se je prebivalstvo Anglije od l. 1881 do 1891 splošno za 15% pomnožilo; prebivalstvo na deželi pa samo za 4%; v Izlandiji so mesta napredovala za 6%, dežela je izgubila skoro 12%. Na Francoskem je skoro enako in tudi iz Ogrskega poročja dr. J. H. Schwicker, da pritek selskih prebivalcev v mesta pomenja občutno kalamiteto, ki žuga na eni strani z enormno naraščajočim pomanjkanjem delavstva na deželi, na drugi strani pa množi proletarijat v mestih.

Niti Amerika s trajnim priseljevanjem ne dela izjeme od tega splošnega zakona spreminjanja prebivalstva. Od l. 1880—1890 je znašal prirastek prebivalstva 24'80%. Mestno prebivalstvo je bilo udeleženo z 47.07%, selsko prebivalstvo samo z 12'66%, kratko rečeno: to črpanje selskega prebivalstva je slično preseljevanju narodov, o katerem pravi dr. Maks Sering: «Vidimo preseljevanje narodov, ki z ozirom na množino mase daleč nadkriljuje preseljevanje pred poldrugim tisočem let.»

Navedene številke so iz zadnjih desetletij pretečenega stoletja. Kako so narastle od takrat v dveh desetletjih, bomo mi Avstrijci videli iz rezultata ljudskega štetja; bojimo se upravičeno, da bojo številke narastle na škodo dežele.

Kaj se zgodi z ljudstvom, ki se zliva iz dežele v mesta?

Oton Ammon piše: «Preostanek prebivalstva na deželi odpotuje v mesta. Tamkaj je izpostavljen ognjenim izkušnjam, kajti na priseljence vplivajo mnogovrstnejše duševne izpodbude in obilnejša prehrana. En del izkušnje ne prebije in zapade stalno proletarijatu ali še nižji stopnji, stopnji zločincev in lumpov. Drugi del se dviga od roda do roda, doseže samostalna stališča, najprej v mali obrti, potem v stanovih višje izobraženih, učenjakov, uradnikov in velike industrije. Ko so take osebe kot voditeljice družbe kolikor mogoče dovršile za njen interes, se vržejo proč kakor izprešana citrona, da storiijo prostor drugim.» Pa še nekaj drugega se dogaja že od nekdaj.

Že J. P. Süßmilch, sloviti politični aritmetik, je pisal v svojem delu: «Božja ureditev v spremembah človeškega rodu itd.» l. 1761: «Umiranje po srednjih mestih je večje kakor po vaseh»; «kakor rastejo mesta z ozirom na velikost in število prebivalcev, tako raste tudi umrljivost. V velikih in polnih mestih je umrljivost

največja ali, kar je eno in isto, življenjska moč in življenjska doba je najmanjša.» «Največja in najnenavadnejša umrljivost v vaseh dosega komaj najmanjšo in najnavadnejšo po mestih.»

Slične nazore najdemo tudi pri Rousseauju: «Mesta so grobovi človeškega rodu; čez nekaj generacij izumrje pleme ali se vsaj izpridi». Isto potrjuje francoski statistik H. Lagneau, ki svoje podatke sklepa s tem, da ni mogoče najti Parižana, kojega predniki bi bili v Parizu stalno naseljeni skozi tri generacije.

Slično velja za londonske razmere. Ko je pred 20 leti Janez Cautlie, član National Health Society, izdal javni poziv, da bi našel koga, katerega predniki so bivali skozi štiri generacije v Londonu, se ni javil nihče.

Glede tega opozarjamo na novejše raziskovalce, n. pr. Juri Hausena: «Tri stopnje prebivalstva», Otto Ammona: «Pomen kmetijskega stanu» in «Naravni izbor pri človeku» (Die natürliche Auslese beim Menschen), «Družabni ustroj in njega naravne podlage», Maks Seringa «Notranja kolonizacija», dr. barona von der Goltza «Poizvedbe društva za socialno politiko o položaju kmečkih delavcev», A. Buchenberger-ja «Bistvo agrarstva in agrarna politika» i. t. d. Četudi moramo priznati, da statistični podatki ne odговarjajo v vsakem oziru faktičnim razmeram in da statistika vedno kaže nekaj bivšega, torej že minole razmere, da jo prehitava nikdar mirujoči napredek v razvoju človeštva in da so konečno znanstveni zaključki na podlagi statističnih števil, ki nikdar ne morejo podati celega mnogovrstnega življenja popolnoma natančno, podvrženi zmoti, se moramo vendar strinjati z nazorom Goltza: napaka (pri današnjem teženju v mesta) obstoji v tem, da dandanes roma vedno več ljudi v mesta, nego jih more dežela brez škode za poljedelstvo pogrešati in nego jih morejo sprejeti mesta. Večji del takega prebivalstva zapade prej ali slej proletarijatu.

Mestne uprave so imele že marsikatero zadrego glede priskrbitve dela za mnogokrat brezštevne industrijalne delavce, ki v kritičnih letih brezposelnosti v tovarnah morajo trpeti na brezdelnosti in marsikatero delo se je izvršilo v mestih vsled pomanjkanja normalnega dela, zastajalo pa je potrebno delo na deželi. To se še vedno godi na škodo mest, na škodo dežele in na škodo stradajočim delavcem.

Na podlagi teh spisov smo v glavnih točkah in deloma navedli, kar ima tudi za naše razmere pomen; smo mnenja, da se nam je posrečilo dokazati, da je vprašanje glede kmetijskega

delavstva vsaj eminentno evropsko vprašanje notranje državnega značaja in da se to vprašanje ne sme smatrati kot tako, ki se tiče samo in izključno kmetijstva in da se torej, če se pravilno sklepa, kmetijstvu samemu nikakor ne sme prepuščati rešitev tega vprašanja.

Po ljudskem štetju l. 1900 se je naštelo v Avstriji (brez Ogrskega) 26'2 milijona prebivalcev; od teh je bilo 14'6 milijonov poklicno delujočih, izjemši dninarje in posle, in sicer v kmetijstvu 7'4 milijonov, v industriji 3'1 milijona; v poklicu 50.7⁰/₀ in na industrijo 21.3⁰/₀.

Ako pogledamo statistične podatke o kmetijskem obratih, najdemo, da jih je 2,856.348 z 9,070,668 delujočimi osebami in sicer 3,424.016 lastnikov, 4,389.405 družinskih pripadnikov, 12.294 uradnikov, 57.657 nadzornega (pazniškega) osebja, 942.756 poslov in 244.540 dninarjev.

Od vseh obratov je bilo 2,067.636 malih obratov do 5 ha produktivne površine; in 625.624 srednjih obratov do 20 ha površine; pri malih obratih je znašalo število delavnih oseb 5,454.847 in samo 142.495 poslov ter 34.135 dninarjev, tako da je več kot 5'25 milijonov bilo lastnikov in družinskih članov.

Iz tega je razvidno, da v tej kategoriji obratov največ dela oskrbujejo lastniki in družinski člani in da se samo tam, kjer so ti «delujoči» bodisi za delo nesposobni bodisi da je njih število zadostno, pritegnejo družini tuje osebe kot posli in dninarji.

Srednji obrati izkazujejo skupno 2,456.985 delavnih oseb z 801.727 v poklicu delujočimi lastniki in 1,263.573 družinskimi člani; poslov se izkazuje 334.825 in dninarjev 49.679. Kot velikokmetijski obrati se smatrajo navadno kmetije z 20—50 ha produktivne površine in jih je 127.828; imeli so delavnih oseb 706.665; od teh jih je lastnikov 171.126, družinskih članov 237.972, zaposlenih je teh v obratih 237.972 poslov in 31.744 dninarjev.

Od vseh kmetijskih obratov jih ima 197.059 zaposlenih tudi takozvane potujoče delavce in sicer bodisi izključno bodisi skupno z dninarji in posli.

Veleposestvo s svojimi 35.260 obrati in 452.171 poklicno delavnimi osebami pravzaprav ne odločuje v razmeri z drugimi velikimi številkami.

Iz tega torej vidimo, da nasproti osebam, ki delajo kot lastniki in družinski člani in ki jih je nad 7 milijonov, stoji 1,872.296 poslov in dninarjev, kar je z ozirom na celotno število obratov (2,856.348) popolnoma nedostatno.

Ako zasledujemo statistične podatke še dalje z ozirom na starost in spol delavnih oseb, najdemo, da je v malih obratih zaposleno dosti več žensk kakor moških; tako n. pr. je od celotnega števila poslov žensk

	v srednjem obratu	v malem obratu
na Češkem	21 ⁰ / ₁₀₀	46 ⁰ / ₁₀₀
na Moravskem	15 ⁰ / ₁₀₀	30 ⁰ / ₁₀₀
v Šleziji	35 ⁰ / ₁₀₀	54 ⁰ / ₁₀₀

V srednjih in velikih obratih je stvar ravno nasprotna. Vendar dokazujejo ti podatki sami na sebi, da kmetje z družinskimi člani pridno delajo, da zmagujejo svojo nalogo in da agitatorične psovke kakor: kmečki baroni, lenuhi i. t. d. nikakor niso upravičene.

Lahko bi kdo ugovarjal, da je vendar ugodno za delavske razmere, ako se nahaja toliko malih obratov, ker ti ne morejo preživljati lastnikov z družino, vsled česar so ti mali posestniki prisiljeni iskati drugod zasluzka.

Da iščejo drugod zasluzka, je sicer prav; ali ponajveč ga ne iščejo v kmetijstvu, temveč ali kot rokodelci (zidarji, tesarji i. t. d.) v svetu (tu je obenem razlaga za to, zakaj je v malih obratih zaposlena večina ženskih delavnih močil) ali pa se bavijo s trgovino kot kramarji, kupčevalci s perutnino, ali pa delajo v bližnjih industrijalnih podjetjih.

Neizpodbitno je dejstvo, da se razmerje med v kmetijstvu in v industriji zaposlenimi vedno izpreminja v prid slednjim; oo 1000 oseb smo imeli poklicno delujočih

	v kmetijstvu in gozdarstvu	v industriji
1869	672	197
1890	624	212
1900	582	222.

Sosednja Bavarska kaže skoraj iste gospodarske in naravne razmere z ozirom na kmetijstvo in tudi tam je padlo število moških poslov od l. 1895—1907 za 53'8⁰/₁₀₀, število ženskih za 44'2⁰/₁₀₀ in dninarjev za 16'8⁰/₁₀₀. Jdnake tožbe smo slišali iz cele Nemčije.

Za Avstrijo imamo hvalevredno statistično delo biroja c. kr. statistične osrednje komisije: »Kmetijske mezde v kraljevinah in deželah zastopanih v avstrijskem državnem zboru v stanju l. 1893«, ki je izšlo na podlagi posebnih poizvedb od strani c. kr. poljedelskega ministerstva.

Iz tega dela se da posneti z ozirom na naše vprašanje, da imata Galicija in Bukovina ne le splošno, temveč tudi glede poklicno delujočih največje kvote kmetijskega prebivalstva, za njimi pride Primorska in Kranjska, alpske dežele, končno Češka, Moravska in Šlezija. Med poklicno delujočim kmetijskim prebivalstvom so samostojni, primerno velikemu številu malih posestev, najmočnejše zastopani na Predarlškem, potem v Galiciji in Bukovini, dalje na Primorskem, Kranjskem in Tirolskem; njim sledijo sudetske dežele; alpske dežele stojijo na zadnjem mestu. Poslov (družine) je največ v alpskih deželah, mnogo manj na Češkem, Moravskem in Šleskem, še veliko manj pa na Primorskem, Kranjskem in Predarlškem. Galicija in Bukovina stojita v zadnji vrsti. Kmetijskih dninarjev je največ v sudetskih deželah in v Bukovini, potem v Alpah in v Galiciji, daleko najmanje na Primorskem.

Brez ozira na Dalmacijo so Galicija in Bukovina, Primorsko in Kranjsko dežele z velikim številom delavnih moči; Češka, Moravska in Šlezija zavzemajo srednje mesto, alpske dežele pa jih imajo razmeroma malo. Vendar je Štajerska z ozirom na površino, Tirolska z ozirom na stanje živine relativno dobro preskrbljena z delavnimi močmi.

Celotna slika stanja kmetijskega delavstva v Avstriji se ne da načrtati na podlagi tega statističnega pregleda, in tudi ne na podlagi celega na razpolago stoječega gradiva. Samo največja nasprotja v posameznih deželah se dajo spoznati že na prvi pogled. Alpske dežele so v prvi vrsti domovje kmetijskih poslov, Primorska in južna Tirolska je kraj specifičnega kolonata, v sudetskih deželah so najbolj izrazite posebne razmere kontraktno vezanih delavcev, severnovzhodne dežele se preskrbujejo s potrebnimi delavnimi močmi tudi za večje obrate v prvi vrsti iz krogov najmanjših kmečkih gospodarstev. Vendar so dežele s temi splošnimi kategorijami še malo karakterizirane; še le natančnejše opazovanje delavskih razmer more dati tej splošni sodbi bogatejšo in določnejšo vsebino.

Ta slika, pravcati vedno se menjajoči kalejdoskop izza zadnjih dveh desetletij žal že davno ni več popolnoma resnična vsled vedno napredujočega razvoja in vsled sprememb v delavskih in pridobitnih razmerah prebivalstva. Vendar nam kaže slikačisto jasno in razločno, da je vprašanje pri nas v Avstriji vsled gospodarskih razlik v posameznih kronovinah in deželah zelo komplicirano in v primeri z drugimi deželami in državami

zelo težko, konečno pa tudi, da se to vprašanje pri nas ne more reševati šablonsko.

Statistične tabele, kojih tukaj vsled omejenega prostora ne moremo porabiti temeljito, izkazujejo zdatno povišanje mezde.

Pogostoma se pritožujejo kmetje, da sedaj ni dobiti skoro nikogar, ki bi opravljal delo v hlevih, in da se ravno zaradi pomanjkanja pripravnih delavskih moči ne more več odrediti toliko živine, kakor bi zahtevale eventualne zemljiščne razmere, velikost obrata, tržna potreba i. t. d.; najboljša prizadevanja vlade, dežel in kmetovalcev ostanejo brezuspešna z ozirom na aprovizacijo mest, ako se ne posreči tudi v tej smeri od pomoči pomanjkanju delavcev.

Kljub gori navedenemu nazadovanju delavnih moči v kmetijstvu je vendar narasla množina izvršenega dela, to pa vsled velikega napenjanja vseh moči in vednega naraščanja intenzivnosti v gospodarstvu, in sicer ne le absolutno, temveč tudi relativno. Tako n. pr. se je pomnožilo stanje živine od 10,853.932 glav po štetju l. 1880 na 11,027.317 ali za 1'6⁰/₁₀₀ po štetju l. 1890. Ako vpoštevamo za dobavo mesa najvažnejše vrste živine, opazimo, da se je povišalo število govedi od 7'2 milijona glav l. 1869 na 9'5 milijonov l. 1890 in število svinj od 2'6 milijonov na 4'7 milijonov v istem času.

Zraven tega produciramo kvantitativno več in kvalitativno boljša žita. Narastek hočemo podati v sledečem pregledu:

Povprečno:	1870—1874	1885—1890	1905—1909
pšenice	9'3	11'7	15'5
rži	18'7	18'7	26'0
ječmena	10'6	13'3	16'3

Na podlagi enakih statističnih podatkov iz prejsnjih časov so v zadnjih 35 letih pridelki žetve na pšenici in rži narasli za 66 ozir. 39⁰/₁₀₀, torej jako znatno in v veliko večji meri nego se je pomnožilo prebivalstvo v Avstriji, in vendar smo imeli neprenehomn uvoz živine in žit. Iz tega razvidimo, da je kmetijstvo v teh časih v kljub slabim razmeram storilo svojo nalogo; razvidimo pa tudi, da je že takrat, pred 10 leti, stalo na skrajni meji storilne sposobnosti in da sedaj, ko premikanje delavnih moči z ozirom na kmetijske delavce vedno napreduje na njegovo škodo, ne morejo več zadostovati moči kmetov samih, da bi vse prebivalstvo preskrbovali z žitom, mesom in drugimi živili; uvidimo, da kmetijstvu mora priti pomoč od zunaj s pripravnimi

sredstvi, ako se naj ne izpostavlja država v celoti in celo prebivalstvo aktuelni nevarnosti vednega oškodovanja in ako naj ne nazaduje narodno-gospodarsko delo.

Četudi vsi zadrugarji še tako prisegamo na samopomoč in četudi bi vsi najraje videli, da bi si mogli »sami pomagati« iz te kalamitete, vendar moramo priznati in očitno izjaviti, da so za to naše moči preslabe, da nam vkljub naši najboljši volji in naporu vseh naših sil manjka potrebna moč, da pa nas tudi ne zadene dolžnost, da bi v tako veliki, celega prebivalstva se tikajoči stvari sami razpletak poskušali, prevzeli in izpeljali; opozarjamo pa posebej, da bomo kmetovalci radevolje sodelovali. Pozivamo državo, deželo in občine na eni strani, na drugi strani pa gospodarske organizacije, kakor: deželne kulturne svete, zadruge in zadružne zveze, gospodarska in dobrodela društva ter interesente k skupnemu delovanju, da se ugodno reši vprašanje od leta do leta naraščajočega pomanjkanja delavcev v kmetijskih gospodarstvih.

Konserviranje sadja in vsakojake povrtnine za domačo uporabo.

(Dalje.)

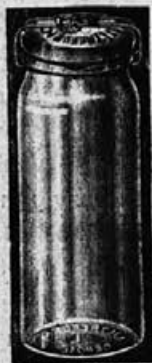
Jos. Zupanc.

(Brez dovoljenja je ponatis prepovedan).

Avstrijska tvrdka »Stözlze sinovi« na Dunaju (IV. Freihaus 7) izdeluje tudi patentovane konzervne glaže razne velikosti, namreč od 0'3 l naprej do 5 l in jih daje v promet pod imenom »Ultransform«. Glej podobi 10 in 11.

Pod. 10.

Pod. 11.

Ti glaži prav dobro služijo povsem svojemu namenu in imajo pred drugimi enakimi sistemi to prednost, da so mnogo ceneji.

Tudi jih ni treba vkladati pred vkuhavanjem v posebno stojalo, ker se pritrdi na vsak pokrov posebni rižnati oklepki. (Glej podobo 10.) Pri vkuhavanju pa se lahko uporablja vsak večji pisker. V tega postavimo napolnjene glaže, pri katerih smo pokrove pritrdili z oklepki. (Glej

Stözlzejeve steklenice »Ultransform«.

podobo 11.) Da se glaži ne potarejo, je pod in med nje djati nekoliko lesne volne ali pa kake snažne cunje.

Oklepki ene velikosti pridejo prav na vse steklenice enake širine, zato je jih zadostuje primeroma malo število za večjo množino glažev, kajti po vkuhanju, ko so se glaži že ohladili, je odstraniti žičnate oklepke, ki jih potem lahko rabimo znova pri drugih steklenicah. »Ultreform«-steklenice je pa mogoče tudi vkladati v vsako stojalo drugega sistema. V takem slučaju seveda niso potrebni oklepki.

Tvrdba »Stölzle sinovi« ima tudi na razpolago praktične za svoje glaže primerne piskre, žičnate podložke, priprave za parjenje in pri vkuhanju potrebne toplomere.

V novejšem času izdelujejo nekatere tvrdke tudi že takomenovane patentovane konservne vrče iz kamenine.

Pod. 12.

Konservni vrč iz kamenine tvrdke: ki se pripisuje vrčem, je, da niso M. Schleusener (Cüstrin-Neustadt.) občutljivi glede spremembe toplote tako kakor steklenice; neugodno pa je to, da ni mogoče videti in tako kontrolirati vsak čas njih vsebino. Na vsak način so jako trpežni, ker so iz kamenine. Tvrdba Maks Schleusener (Cüstrin-Neustadt) jih izdeluje v velikosti od 0,5 — 6 l. Večji vrči, ki bi bili primerni za restavracije ali kake zavode, so sicer razmeroma po ceni, ali podraži jih pri nas colnina.

Mogoče je, da izdeluje že slične vrče tudi kaka avstrijska firma; piscu teh vrstic pa to sedaj še ni znano.

Znani in precej razširjeni so Krumeichovi konservni vrči iz kamenine. Teh pokrov ni iz stekla, ampak iz kovine. Kovinska ploščica, pod katero je djati gumijev obroček, se pritrdi s posebnim oklepkom. (Glej podobo 13.)

Ker je ploščica precej elastična, stisne trdno po zvršenem vkuhanju gumijev obroček ob rob vrča in tako varuje vsebino pred pristopom zraka, oziroma pred kvarjenjem.

Podoba 12. nam kaže tak vrč iz kamenine, ki ima steklen pokrov. Pod pokrov je djati gumijev obroček, pokrov pa se pritrdi s primernim oklepkom, sicer se pa vrči drugo delo tako kakor prsteklenicah. Pač pa naj traja uporabi teh vrčev vkuhanje nekaj minut več, ker se pozneje razgrejejo kakor glaži. Prednost,

Pod. 18. Konservni vrč iz kamene trvdke: Viljem Krumeich, Rannsbach, in tekmujejo različne steklarnice (Westerwald). Tudi s tem, da postavijo na trg izdelke, ki se ponašajo s posebno prozornostjo.

Patentovane konservne steklenice, ki naj ustrezajo v vsakem oziru, naj bodo prozorne, trpežne in gladke, torej znotraj brez robov, kjer bi obviseli zrniti ostanki jedil, da jih je lažje čistiti; one naj imajo primerno veliko odprtino, da je lahko vlagati v nje jedila; oblika jim naj bo lična, praktična; glavno pa je, da so po vkuhanju neprodušno zaprte.

To neprodušno zaprtje temelji na zračnem tlaku in se doseže takole: oklepki, ki pritiskajo na pokrov in gumijev obroček, so prožni (elastični) in igrajo vlogo zaklopnice. Zrak, ki je v steklenicah, se pri vkuhanju segreje in razteza ter sili vun. Ti prožni oklepki pa popuščajo toliko, da odhlapi vsled razgretja stanjšani zrak med gumijem in pokrovom, a tiščijo vendar pokrove tako, da ne prihaja v steklenice ne voda, ne zunanji zrak. Tako nastane v steklenici skoraj brezračni prostor; zunanji zrak pa, ker je težji, pritiska na pokrov s tako silo in zapre steklenico tako, da lahko privzdigujemo steklenice, ko so se ohladile in ko smo odstranili oklepke pri pokrovih, ne da bi se bilo bati, da nam ostane samo pokrov v rokah.

Če hočemo steklenico odpreti, potegniti je le za jezik, ki ga ima gumijev obroček na eni strani; sedaj sili zunanji zrak v steklenico in pokrov odstopi.

Da se pokrov zanesljivo trdno pritisne na steklenico, so deli, med katere pride gumijev obroček, natančno zbrušeni; gumijevi obročki pa morajo biti iz najboljšega blaga.

Kakor rečeno, tekmujejo razne steklarne med seboj; vsaka skuša ponuditi občinstvu kaj boljšega. Zadnja leta vzbujajo pozor-

nost neka tvrdka s svojimi »Rex« imenovanimi izdelki. Ti izdelki so skrajno praktične, prikupljive oblike in iz zelo prozornega stekla. (Glej podobe 14. do 19).

Pod. 14.

Pod. 15.

Pod. 16.

Pod. 17.

Podobe 14. do 19. nam kažejo izdelke tvrdke: Rex - Konservenglas-Gesellschaft, Homburg v. d. Höhe.

Ti aparati imajo primerno ceno in povrne ta firma avstrijskim odjemalcem colnino in voznino.

Da upelje čim hitreje svoje izdelke med občinstvo, omislila si je velikemu aparatu popolnoma sličen vzorec (glej pod. 14, 17 in 18), ki ga daje brezplačno raznim

Pod. 18.

Pod. 19.

gospodinjskim in dekliskim šolam v učne svrhe. Sicer je pa ta model tudi rabljiv za vkuhanje; posebno prilichen je za paradiznično mezgo, ki služi kot izvrsten pridatek k juhi.

S tem najbode končano opisovanje raznih priprav za konserviranje jedil. Vse opisane je pisec teh vrst sam preskusil in so se obnesle prav dobro.

Tvrdke rade pošiljajo na zahtevo cenike in sedaj ne bode težko si izbrati to, kar komu ugaja.

Tu in tam že uporabljajo patentovane konzervne steklenice pri nas celo na deželi. Tako n. pr. sem videl po leti pri poštarju

in trgovcu g. L. Petovarju v Ivanjkovcih pri Ormožu polno shrambo različnih jedil, konserviranih v takih steklenicah in ima g. Petovar tudi sam zalogo neke vrste patentovanih konservnih glažev.

Splošne opazke za uporabo patentovanih konservnih steklenic.

Konserviranje sadja in povrtnin, sploh raznovrstnih jedil v patentovanih konservnih steklenicah je lahko in enostavno. Uspeh je pa seveda le tedaj siguren, če se vršé razna opravila natančno po gotovih navodilih. Taka navodila priložijo navadno razpečevalci teh steklenic, oziroma priprav za konzerviranje naročenemu blagu.

Kot nekako navodilo naj služijo tudi sledeča pojasnila: Eden glavnih pogojev za dober uspeh je tudi tu, kakor vsepovsod v življenju, stroga snaga. Snažne naj bodo stvari, katere mislimo konservirati in čisti naj bodo pripomočki, ki jih rabimo pri konserviranju, kakor n. pr. steklenice, gumijevi obročki, piskri in drugo orodje, ter razni pri konserviranju rabljivi dodatki. Nikdar ni odveč ponovno opozarjati, da je pri vsem opravilu snaga potrebna in razočaran bo tisti, ki ne upošteva dovolj tega dejstva.

Poškodovane konzervne steklenice in pokrovi, poškodovani gumijevi obročki in neelastični oklepki niso za rabo.

Jedila, katera hočemo konservirati, naj bodo vedno sveža, ker se blago, o katerem sodimo, da se je pričelo kvariti, tudi po vkuhavanju rado naprej kazi.

Sadje ali povrtnine, kar pač mislimo konservirati, je tesno in enakomerno vlagati v steklenice, ker se n. pr. prerahlo vloženo sadje po vkuhavanju vzdigne v steklenicah; če stopi iz tekočine, pa rado spremeni barvo ter deloma tudi okus. Sadje je navadno zaliti s sladkorno, povrtnino pa s solnato raztopino ali s prekuhano vodo.

Pri zalivanju je držati steklenice nekoliko poševno, da teče raztopina po eni strani, ker na ta način bolj sigurno izpodrine med sadjem ali sočivjem se nahajajoči zrak.

Zelo važno je, da niso steklenice prepolne, 4—5 cm naj ostane praznega prostora. Če so steklenice prepolne, lahko potisne pri vkuhavanju izhlapevajoči zrak nekoliko steklenične vsebine med gumijev obroček in pokrov. Posledica temu je, da se pokrov ne pritrdi neprodušne, zrak ima pristop in vsebina steklenic se lahko skazi; pri vsem tem pa je pokrov v mnogih slučajih navidezno dobro pritrjen in sicer tedaj, ako so stvari, ki

so prišle med obroč in pokrov, lepljive, kakor je n. pr. sladkorna raztopina.

Predno polagamo na steklenice gumijeve obročke in pokrove, se moramo prepričati, če so čisti.

Ako je prišla pri vlaganju sadja kaka tvarina na gornji rob steklenice, moramo ta rob snažno obrisati. Sedaj še le je položiti na steklenico gumijev obroček in pokrov.

Tako opremljene steklenice vkladajmo ali v kuhalni aparat (glej sistem podoba 8 in 9), ali pa pritrdimo pokrov s takoimenovanim oklepkom (glej sistem podobe 10 in 11) in vložimo steklenice v navadni pisker. Če si pa pomagamo z navadnim piskrom, denimo pod in med steklenice čisto, lesno volno ali snažne cunje, sploh kaj enakega, sicer bi se steklenice potrle pri vkuhanju. Način vkladanja je torej odvisen od sistema, ki ga rabimo.

Konserviranje jedil dosežemo z vkuhanjem ali segrevanjem in imenujemo to delo tudi šteriliziranje.

Gotova vročina torej zadostuje, da se zaduše kvarjenje povzročajoče glivice ali se vsaj ovira njih razvoj. Važno je tedaj, da vemo, kako dolgo in kolika vročina naj vpliva na jedila, ki jih mislimo uspešno ohranjovati, ker le dobro zaprta in primerno vkuhana jedila se ne kazé, ampak se dobro držé neomejen čas.

Izkušnja je določila za razne vrste sadja ali povrtnin ter drugih jedil posebno toplino in pa čas, kako dolgo naj ta toplina upliva, da ostanejo vkuhane reči neizpremenjene, a pri vsem tem vendar konservirane.

Tako n. pr. je šterilizirati jagode 15 minut pri 75—80° C, hruške 30 minut pri 90° C, grah, fižol 1½ ure pri 100° C itd. Prekoračenje teh določenih mej se lahko maščuje. Ako segrevamo premalo, ne preprečimo kvarjenja; ako pa segrevamo preveč ali predolgo, se nam lahko gotove stvari popolnoma razkuhajo in zgube na ta način prvotno obliko, v nekaterih slučajah tudi prvotni prijetni okus, kar nam seveda ni po volji in česar ne želimo doseči.

(Nadaljevanje sledi.)

Mogočni razvoj češkega kmetijstva.

Menda nobeden narod v Avstriji in v Evropi nima tako v podrobno izvedene organizacije na polju kmetijstva kakor češki narod. To ni samo slučajno v enem ali drugem kraju, kjer je nekaj razumnih in sposobnih delavcev na polju strokovne kmetijske organizacije, izvršeno delo, ne, to je mreža, ki obsega vse češke dežele. Ni je gospodarske stroke v češkem kmetijstvu, ki bi bila v kateremkoli oziru zanemarjena.

Češko zadružništvo. Ideja samopomoči je med češkim narodom neverjetno razvita. Čimveč nezgod zadene češkega kmetovalca, tembolj spoznava nujno potrebo in veliko korist zadružne organizacije. In tako se je v baš minulem letu ustanovilo na Češkem 154 novih zadrug, med temi 126 rajfajzenovk (ali kakor jih imenujejo Čehi kampeliček).

Koncem leta 1910. je bilo v Osrednji zvezi čeških gospodarskih zadrug v kraljevini Češki vsega skupaj 1912 zadrug, od teh 1519 kampeliček, 44 mlekarških zadrug, 28 nakupovalnih, 186 strojnih zadrug, 19 zadružnih žitnih skladišč itd. V vseh teh zadrugah je organiziranega nad pol milijona kmetskega prebivalstva, ki ima v svojih denarnih zadrugah naloženih 90 milijonov kron hranilnih vlog. Nad 200 milijonov kron prometa so imele vse te zadruge v minulem letu. Posebno zanimivo na stvari je, da so se za kapital čeških zadrug zanimale razne banke in drugi zavodi. A v češkem zadružništvu vlada taka disciplina, da se niti ena zadruga ni dala zvabiti od obljub višjih procentov, da bi naložila svoje prebitke v kaki tuji banki. To treba v očigled razmeram v slovenskem zadružništvu posebej poudarjati. Taka organizacija mora vzbujati občudovanje ne le pri prijateljih, ampak tudi pri nasprotnikih. In med te neprijatelje enotne češke samopomočne organizacije spadajo poleg drugih žal tudi češke takozvane katoliške ali krščanskosocijalne stranke, ki so lansko leto z neverjetno drznostjo v obrekovanju navalile na češko zadružno organizacijo. Imele pa so naravnost malenkosten uspeh: komaj kakih 30 od 1912 zadrug se je dalo od njih zvabiti, da so zapustile železni češki zadružni obroč.

Češka živinoreja. Mogočni razvoj in napredek češke živinoreje je povzročil tudi na tem polju obsežno organizacijsko delo.

Ustanovila se je na eni strani »Zveza živinskih zavarovalnic«, h kateri je priglašeni doslej 80 zavarovalnih društev za živino, od katerih jih 44 že deluje. Pripravlja se pa ustanovitev novih takih zavarovalnic na več ko 200 krajih, 95 jih pa ima že do danes pravila potrjena. Zavarovani kapital v zgoraj navedenih 44 zavarovalnicah znaša nad 2 milijona kron, število zavarovane živine pa 7 tisoč.

Na drugi strani pa imajo Čehi v kraljevini Češki še drugi važni činitelj za pospeševanje živinoreje: »Češko mlekarstvo zvezo v Pragi«. Ustanovljena je bila leta 1908. in je njen namen vsestransko pripomagati k razvoju mlekarstva; skrbeti za stike z mlekarnami in reelnimi trgovci z mlekom in tako izločiti kvarljivo prekupstvo; skrbeti za strokovno šolstvo; pospeševati ustanavljanje zadružnih mlekarn in sirarn; skrbeti za primerno regulacijo cen mleka itd. Znamenja v minolem letu kažejo, da se bo ta organizacija tekom leta 1911 okrepila in ojačila.

Češko lanarstvo. Mnogo pokrajin je še na Češkem, kjer je glavni vir dohodkov kmetskega prebivalstva lanarstvo, osobito v hribovitih, gospodarsko zapuščenějšíh krajih. Temelj samopomočni organizaciji lanarjev je bil položen na velikem shodu v Nem. Brodu l. 1903, vendar se je »Zveza čeških lanarjev na Češkem, Moravskem in Šleskem« (s sedežem v Pragi) ustanovila šele l. 1907. Ustanovila se je velika zadružna vrvarna, in zveza je skrbela sploh za napredek lanarstva, osobito s širjenjem samopomočne, zadružne organizacije.

Enake, če ne večje važnosti kot nasajanje lanu je za nekatere pokrajine na Češkem sajenje krompirja. In tudi za to panogo kmetijskega gospodarstva je skrbela češka gospodarska organizacija, nele da z umnim načinom sajenja zviša dohodke dotičnih pokrajin, ampak da omogoči tudi s to kmetijsko panogo tesno združeno industrijo (žganjarstvo, pridelovanje škroba, dekstrina itd.). Češka agrarna stranka, ki vodi vse tu omenjeno gospodarsko in organizatorično delo, si je v svesti, da z organizacijo onega kmetskega prebivalstva, ki je navezano na pridelovanje krompirja, podpira baš socialno in gospodarsko najslabotnejše. L. 1908. se je ustanovila »Zveza čeških pridelovalcev krompirja na Češkem, Moravskem in Šleskem«. Ta zveza obsega sedaj nad 12.000 članov poleg cele vrste gospodarskih korporacij, je pridila tekom zadnjih dveh let nad 250 organizacijskih shodov itd. Največjo pozornost posveča zveza pridelovanju eksportnega krompirja, skrbi za informacije iz tujine, vodi posebno tržno in iz-

vozna statistiko, je dosegla, da so skoro vse žitnoskladiščne zadruge z Zvezo v stiki zaradi prodaje krompirja, podpira ustanavljanje zadevnih zadrug, vpliva na pocenjenje tarifov za prevoz krompirja na železnicah itd.

Češki pesarji, t. i. pridelovalci sladkorne repe ali pese so tudi že širšemu svetu znani vsled svoje izborne organizacije. Predlansko in tudi lansko leto so vodili ljut boj proti cukrovarjem, ki so hoteli reparje »rayonirati«, to je posamezne pokrajine, kjer se pesa prideluje, potom medsebojnega dogovora med tovarnami na milost in nemilost izročiti določenim tovarnam ter si tako seveda zasigurati izključno pravico in možnost določevanja cen; to se pravi z drugimi besedami: pridelovalec pese postane enostavno del cukrovarjevega inventarja, ki avtomatično prehaja na začasnega lastnika tovarne. Med pesarje so vrgli prepir in razdor, uplivnejše so podkupili, da bi jih tako onemogočili v boju proti njim in bi jim bili mali pridelovalci pese izročeni na milost in nemilost.

L. 1902. je bila ustanovljena »Osrednja Zveza pridelovalcev pese v kraljevini Češki«. A od začetka si ni znala pridobiti zaupanja med ljudstvom. V odločilnem trenutku pa je nastopila češka agrarna stranka in pozvala pesarje na boj. In v kratkem je imela za seboj mogočno organizacijo, ob katero so se sicer z vso silo, a zaman zaganjali cukrovarji. Ti so slednjič morali skleniti s pridelovalci trgovsko pogodbo in jih smatrati za trgovski činitelj. Organizacija sloni na krajevnih podorganizacijah. Ne bomo podcenjevali pomena te zveze, ako vemo, da je bilo tekom leta 1910 z njenim posredovanjem prodanih 18 milijonov met. stotov sladkorne pese.

Melioracijska Zveza. Neurejene razmere v vodnem gospodarstvu (regulacija rek in potokov, osuševanje in namakanje travnikov in njiv, ali stavba gospodarskih vodovodov itd.) so bile dolgo časa težka coklja v gospodarskem razvoju češkega kmetijstva. Tudi tukaj je s krepko roko vmes posegla češka agrarna stranka, in leta 1906. se je ustanovila »Melioracijska Zveza za kraljevino Češko«, ki ima za cilj obrambo in okrepitev domače zemlje ter narodno-gospodarsko izkoristenje vod.

Snovale so se v prvi vrsti v področju Zveze vodne zadruge. Delovanje Zveze je 1.) poučno (s spisi in shodi), 2.) organizatorično (vodne zadruge), 3.) informacijsko, 4.) reformno (dosegla je l. 1908. spremeno melioracijske postave iz l. 1884; nova postava je bila l. 1909. sankcionirana; doseglo se je takrat, da se

je državni melioracijski fond zvišal od 6 na 12 milijonov in subvenčna kvota za 10%); 5.) intervencijsko, 6.) kontrolno in 7.) evidenčno. Zveza ima danes 626 članov in je priredila doslej 186 predavanj, 22 velikih melioracijskih shodov itd.

Češko hmeljarstvo. Osobito pažnjo je posvetila češka agrarna stranka neugodnim razmeram v hmeljarskih okoliših. Snovala je krajevne organizacije hmeljarjev. Te so v kratkem prepregle kot mreža vse hmeljske pokrajine (v 105 občinah, v katerih se sadi hmelj, je 84 krajevnih organizacij z okrog 3000 članov). Te krajevne organizacije so združene v okrajne (po sodnih okrajih), vse pa zopet tvorijo »Češko hmeljarsko društvo za kraljevino Češko« in so obenem podvržene »Češki sekciji žatečke hmeljarske zveze«. Po vzoru čeških hmeljarjev so se začeli organizirati tudi nemški.

Konjereja na Češkem. Da stranka, ki posveča svojo pozornost, kakor smo videli, sleherni panogi kmetijskega gospodarstva, tudi konjereje ni mogla prezreti, bo vsakter uvidel. In tako imamo na Češkem tudi »Zvezo za povzdigo konjereje v kraljevini Češki«. Obstoja 2 in pol leta in ima danes nad 500 članov. Skrbi v prvi vrsti za pouk o umni konjereji in o izbiri pravih pasem.

Krona vse finančne in gospodarske kmetijske organizacije na Češkem, krona neštevilnim rajfajznovkam, okrajnim gospodarskim hranilnicam, zadrugam vseh vrst in drugim zavodom pa je vsakakor ustanovitev češke agrarne banke v Pragi. Velike naloge agrarizma v smeri za notranjo kolonizacijo, stremljenje za osamosvojitve v kmetijski industriji in celi mogočni razmah češkega gospodarskega življenja izven mest — vse to je kategorično in brezpogojno zahtevalo ustanovitev velike banke. In ni še dolgo tega, kar je vlada pravila češke agrarne banke potrdila. Tako je položen temelj najsilnejšemu in najpomembnejšemu sredstvu za emancipacijo češkega kmetijstva.

Iz teh vrst lahko slovenski kmetovalci spoznajo, kako mogočno se razvija češko kmetijstvo in kaki pritlikavci smo v primeri s tem mi Slovenci. Nam žal primanjkuje moč, katerim bi, polnim inicijative in globoke izobrazbe, bila naloga in cilj: do podrobnosti izvedena organizacija slovenskega kmetijstva.

v. sp.

Današnji položaj jugoslovanskih hranilnic na gospodarskem polju.

(Predaval na skupščini Zveze jugoslovanskih hranilnic
Anton Trstenjak.)

(Konec.)

III.

Denarni zavodi so: hranilnice, zadruga in banke.

Zanimajo pa nas samo tisti denarni zavodi, ki delujejo na našem ozemlju, za katere je določena Zveza jugoslovanskih hranilnic. To ozemlje obsega slovenski del Štajerskega in Koroškega, potem avstrijskoilirsko primorje (Trst, Gorica in Gradiško, Istro) in Dalmacijo.

V bančni stroki smo stopili Slovenci na gospodarsko polje šele pred 10 leti, ko je Ivan Hribar osnoval Ljubljansko kreditno banko, ki ima danes že pet podružnic s 5 milijoni delniške glavnice (Splet, Celovec, Trst, Sarajevo, Gorica). Leta 1905. je začela poslovati Jadranska banka v Trstu, delniška glavnica 4 milijone (zvišana na 6 milijonov), s podružnico v Opatiji, potem imamo Trgovsko obrtno banko v Ljubljani,* Kmečko banko v Gorici, podružnico Ustřední v Trstu, podružnico (1908) Živnostenske v Trstu (delnice 6 mil.). V Dalmaciji so osnovali l. 1870. »Prvu pučku dalmatinsku banku« (Splet) z delniško glavnico K 480.000; l. 1898. Zemljišnovjeresijski zavod kraljevine Dalmacije v (Zadru), (izdal za 11 milijonov zastavnih listov); potem imamo od l. 1902. hrvatsku vjeresijsku banku (Dubrovnik) z 2 milijona delniške glavnice in od l. 1902. Dubrovačko trgovačko banko s 200.000 K delniške glavnice. Na označenem ozemlju pa imamo vse polno tujih bank, ki naše banke glede delniške glavnice daleč nadkriljujejo, saj ima sama Credit-Anstalt 120 milijonov kron delniške glavnice in se še danes v naših središčih (Ljubljana, Zagreb, Belgrad itd.) uspešno snujejo nove nemške banke kot posredovalke med balkanskimi narodi.

V hranilništvu smo nekoliko bolj zgodaj vstali. Leta 1869. smo osnovali prvo slovensko hranilnico v Slovenjgradcu in danes štejeemo 21 hranilnic, ki reprezentujejo 60 milijonov kron našega narodnega premoženja, dočim tuje hranilnice na našem ozemlju razpolagajo s svoto čez 220 milijonov kron.

* Samo po imenu banka in je zadruga z om. zavezo.

** Zadruga z omejeno zavezo.

Uprav kolosalno smo napredovali v zadružništvu. Na Zvezinem ozemlju, na našem avstrijskem slovanskem jugu štejemo danes čez 1300 zadrug, ki zastopajo ogromno premoženje, gotovo 150 milijonov kron. S svojo organizacijo so prodrle zadruge v vse vasi, kjer jo podpira malone vsa inteligencija na kmetih.

Današnja doba spada zadružništvu, ki se je razvilo iz naših socialnih razmer. Podlaga mu je plemenita in vzvišena, kar je sam zakonodavec priznal. Ali da se je zadružništvo pri nas tako močno razvilo, osobito na Kranjskem, in da po svoji razsežni organizaciji vpliva na denarno razmerje, temu treba iskati uzrokov v političnostrankarskem življenju. Konservativna stranka je računala, da ima gospodarski močnejši činitelj tudi politično nadvlado v deželi, in zato je snovala denarne zadruge, ne glede na to, ali jih je bilo treba ali ne. In ravno zato, ker je ta obilica zadrug nastala iz političnih nagibov, da bi zadružnik postal tudi politični pristaš stranke, škoduje to zadružništvu samemu, a največ hranilnicam. To je glavni vzrok, da nima zadružništvo vedno svoje naloge in svojega zadružnega namena pred očmi in da malone na celi črti ne ravna v smislu zadružništva s tujim premoženjem. **To pričajo nakupi veleposestev in premalo previdno podeljevanje kreditov, to svedočijo strankarske stavbne naprave, kar vse ni in ne sme biti cilj zadružništva.**

Te zadruge si smatrajo za nalogo, da osredotočujejo v sebi kar več moči narodnega premoženja, tudi tistega, ki ne spada v zadruge. Prisvajajo si vlogo hranilnic, nazivajo se namreč »Hranilnice in Posojilnice«, samo da bi ljudstvo mislilo, da so te hranilnice in posojilnice skupaj čisto podobne in enakovredne našim hranilnicam, ustanovljenim na temelju dvorne pisarnice dekreta 1844.

Vsak dan vidimo, kako se po celi črti kar naravnost agituje zoper hranilnice. Kot agitacijsko sredstvo jim je v prvi vrsti višja obrestna mera za vloge pri posojilnicah. Manj premožni sloji gledajo vedno na višji dobiček, torej ravno ta materialni moment vpliva največ, da se veliko število hranilcev odvrča od hranilnic, ker jim hranilnice ne dajejo enakih koristi. Zadruge si ravno s svojo višjo uložno mero pridobivajo najširše sloje, ki gledajo le na to, da jim mali prihranki kar le možno več koristi dajejo. Kako bi si drugače mogli razlagati, da nekatere posojilnice poleg tolike množine hranilnic in posojilnic razpolagajo z vlogami do 20 milijonov kron!

Tudi ne smemo prezreti, da so zadruge imele krepke pospeševalce. Koj po združnem zakonu od 9. aprila 1873., dež. zak. št. 70 so vsi merodajni činitelji podpirali snovanje zadrug. Deželni odbor kranjski je l. 1884. s posebnim sklepom spodbujal takratno »Zvezo slovenskih posojilnic« do dela in organizacije. Takisto je v tistem času »Kmetijska anketa« izrekla Zvezi posebno zahvalo. Vse je podpiralo snovanje posojilnic. Po ljubljanskem velikonočnem potresu so uplivali politični momenti, tako da je bilo l. 1903. že 648 zadrug s skupnimi pasivi 78 milijonov kron, katera svota se bode gotovo skoro podvojila.

Naša naloga mora biti, da si pridobimo najširše sloje, služkinje, hlapce, delavce, male posestnike. Prihranki teh siromakov tvorijo tudi milijone po našem skupnem geslu: Kamen do kamna palača. A kako? To je velika naloga. Koristno sredstvo bila bi **starostna rentna hranilnica**, ta moderna hranilnična naprava, ki se danes uvaja namesto takozvane nepopularne starostne hranilnice.

Politična strast je zastrepila združno življenje. Zakaj? Zato, ker združniki ne stremé po združnem cilju, ampak so si postavili nalogo, osobito na Kranjskem, da vso gospodarsko silo pritegnejo iz naroda na se, to je, da združništvo v deželi monopolizirajo v svoje politične svrhe. Nekaj strast, a največ združna prevzetnost je premotila dr. Ev. Kreka, da je na občnem zboru v Celovcu imenoval svojega združnega nasprotnika »frkovca«, kakor tudi to, da konservativno časopisje ne sprejema niti inseratov od naših hranilnic, in to zopet le iz političnih ozirov, ker so vse naše hranilnice mestne naprave, ki so v naprednih rokah. Ves politični boj je naperjen proti mestom, torej tudi proti mestnim denarnim napravam. Za ta boj je značilno tudi to, da konservativno časopisje našega delovanja niti ne omenja. V takem položaju se nahajajo danes slovenske hranilnice na Kranjskem.

Znano je, da so hranilnice več ali manj v tesni gospodarski zvezi z zadrugami. Hranilnice so rade, kakor jim in kolikor jim dopuščajo pravila v smislu ukaza c. kr. ministerstva za notranje stvari z dne 20. novembra 1872., števil. 14.795., investirale svoje mobilne gotovine pri kreditnih zadrugah in so s tem izdatno pospeševale razvoj in napredek združništva. Ta zveza se je razvijala zdravo in mirno dotle, dokler so zadruge imele jednotno organizacijo v bivši »Zvezi slovenskih posojilnic« s sedežem v Celju. Ta zveza je bila osrednja organizacija za vse posojilnice

na slovenskem ozemlju. Ko pa je pred desetimi leti krščansko-socialna stranka osnovala v Ljubljani svojo «Zadružno zvezo», razpolovila je s tem razkolom na zadružnem polju vse slovenske zadruga v dva tabora; gledala je, da je «Zvezi slovenskih posojilnic», ki se je med tem časom pretvorila v «Zadružno zvezo v Celju», odvzela čim več članic. Da bi jo torej oslabilila, in da bi sama imela še več članic, snovala je nove zadruga po vsem Slovenskem, najraje pa tam, kjer so že delovale stare zadruga, ki se ji niso udale. Z razkolom se je res osnovalo brezštevilo zadrug, ali je pa to koristilo zadružništvu, to je drugo vprašanje. Jaz menim, da ni koristilo. Največja napaka je, da zadružna organizacija ni ostala jednotna, da je nastal razkol in da se je vsa organizacija razvila iz strankarskih nagibov. Reci kar hočeš, zadružna organizacija je danes politična organizacija. Vprašam: zakaj konservativci podirajo vsako, tudi najboljšo zadruga, ki ni v njihovih rokah? Zato, ker je v naprednih rokah.

Ko pa se je ustanovila v Ljubljani «Zveza slovenskih zadrug», storila se je druga napaka na zadružnem polju. Ta Zveza je hotela živeti ob tujem trudu in delu, škodovala je splošni organizaciji, največ pa sebi. Jaz vem, pri nas je tako, ako se porodi še kaka politična stranka, bode tudi tako modra, da bo osnovala četrto Zvezo.

Baš v dobi, ko se je vršil zadružni razkol, uplivalo je to najbolj na slovenske hranilnice. Voditelji zadrug so potrebovali denarja in ker se je narodno premoženje osredotočilo v naših hranilnicah, naskočili so naše hranilne zavode, katere so puštošili, kar so le mogli in je torej danes dejstvo, da «Zadružna Zveza» v Ljubljani ni stremila po tem, da bi si sama pridobila novih virov, nego se je s politično agitacijo vrgla na slovenske hranilnice. **Omenjam to, ker hočem poudariti, da med vsemi slovenskimi denarnimi zavodi: hranilnicami, zadrugami in bankami ne sme biti tak boj, kakor ga je vprizorila „Zadružna Zveza“ v Ljubljani, nego da bi se morali vsi slovenski zavodi med seboj podpirati in vzajemno delovati.**

Ako se zadružna organizacija proti hranilnicam postavlja na tako nasprotno stališče, potem je naša dolžnost, da ji povemo, da je to stališče nezdravo, ker po naših načelih ne sme noben slovenski zavod delovati zoper drugi slovenski zavod.

Na gospodarskem polju bi torej morali vsi skupno delovati. Leta 1908. se je zgodil na Kranjskem velik preobrat na polju slovenskih hranilnic in zadrug. Mnogo milijonov kron narodnega

premoženja je prešlo v slovensko upravo. To je bil preobrat v našo narodno korist, kakršnega več ne doživimo v naši deželi. Vsak rodoljub je takrat simpatiziral z narodnim gibanjem, le konservativne novine so molčale kakor grob, a «Slovenec» in «Domoljub» sta celo branila Kranjsko hranilnico v Ljubljani. In zakaj? Zopet samo zato, ker bi konservativna stranka bila najraje preprečila, ako bi le mogla, da se slovenske hranilnice ne bi opomogle. Naše načelo, katero smo zastopali in danes zastopamo, bilo je zdravo, namreč slovenski kapital naj se osredotočuje v slovenskih denarnih zavodih, bodisi v hranilnicah, zadrugah ali bankah. Naše načelo je zopet, da se mora naš narod popolnoma na gospodarskem polju oamosvojiti, ako hoče duševno in materialno napredovati in ako si hoče naposled svojo narodno eksistenco zasigurati. Politično mišljenje tu ne sme odločevati, tu moramo biti vsi jedini in složni. Naša strankarska politika sploh ne spada na gospodarsko polje.

«Domoljub» (v prilogi št. 3. l. 1910) je celo pisal, da od liberalnih mestnih hranilnic ni prav nič pričakovati za kmeta. To je očitvena neresnica, ker tega ne more noben kmet verovati.

Kdo pa ravno največ pomaga kmetovalcu? Ničče drugi nego mestne ali občinske hranilnice. Naše hranilnice so razposodile kmetovalcem in posestnikom že črez 40.000.000 kron po tako nizki obrestni meri, da kmetovalec tega niti ne čuti, ker tako po ceni ne dobi in ne more dobiti nikjer denarja. Razposodile so dalje našim občinam že do 8.000.000 kron tudi po najnižji obrestni meri, pomagale so in še pomagajo s tem ravno kmetu, ker mu olajšujejo doklade, torej plačevanje. Res je torej, da ravno mestne hranilnice ravno kmetu največ koristijo.

Še nekaj ne smemo prezreti. Na Kranjskem, kjer danes deluje poleg dveh nemških in slovenskih hranilnic, izvršila se je važna izprememba. Upliv nadvarstvene oblasti je prišel v roke Nemca, kateri bode gotovo skrbel, da se količnik toliko pomaga Kranjski hranilnici v Ljubljani. Zopet bodo odločevali politični nagibi tam, kjer to ne bi smelo biti. Naravno bode torej, da bode novi politični kurz gravitiral od nas stran.

V Ljubljani bo pričela delovati »deželna banka« in »občinska hranilnica«. Slednje pač prav nič ni potrebna, ali vsaj ne bo le iz političnih nagibov, da se bodo naše stalne gotovine premikale na našo škodo. V mestu, kjer že delujeta dve veliki hranilnici, snovati še tretjo, je prav nepotrebno. Tu vidimo, da hoče politična stranka tudi hranilništvo za se monopolizirati. Na

ta položaj treba nam že danes misliti in vsenukreniti, da šš naše hranilnice ohranijo svoje postojanke. Mnogo potov vodi do našega cilja. Zaupanje občinstva smo si pridobili. Ali ozirati se nam je tudi na časovne denarne razmere. V naših južnih deželah ni mnogo zaslužka; ljudje raje odhajajo od nas, nego prihajajo v deželo. Denar je itak drag in ljudje hočejo, da bi imeli od njega več koristi. Ker pa so hranilnice glede obrestne mere tako konservativne, da leta in celo desetletja ne uvažujejo časovnih razmer in ne izpreminjajo po tem obrestne mere, zato tudi ne napredujejo. Hranilnice morajo danes zvišati svojo obrestno mero ne samo radi tega, ker bodo s tem zadostile vlagateljem, ki to zahtevajo, ampak zato, ker si bodo s tem pomnožile krog udeležencev. Zvišati pa jo morajo do tiste višine, ki je za današnjo konkurenco potrebna in sposobna. Višine te obrestne mere ne bo težavno določiti. **Ako uvažujemo denarne razmere in stremljenje združnega gibanja in ako sploh reflektujemo na večji dotok denarnih sil in ako hočemo doseči, da se nas pravi hranilci, naši najširši sloji ne bodo izogibali, moramo jim toliko nuditi, kolikor zahtevajo časovne, socialne in žalibog tudi politične razmere.**

Slovenske hranilnice obrestujejo vloge po 4%, 4¹/₄%, hrvatske v Dalmaciji pa po 5%. Monte di pietà e riunita cassa di risparmio v Zadru (ust. 1840) obrestuje vloge po 4% in 5%, a za posojila jemlje 10%. Tu je torej tako, kakor v Macedoniji. Profesor Lazar Jankulović iz Skoplja mi je pripovedoval, da hranilnice v Skoplju obrestujejo vloge po 3—4%, a za posojila računajo 9 do 15%, zasebniki celo 50% obresti. Srednja pot bi bila za Kranjsko najprimernejša.

Zveza jugoslovanskih hranilnic uvažuje očitano razmerje na gospodarskem polju in ker upa, da bodo zlasti manjše hranilnice pridobile večjo privlačno moč, zato svetuje, naj vse slovenske hranilnice solidarno zvišajo vložno obrestno mero na 4¹/₂%.

Ugovarjal nam bode morda kdo, da je treba varovati tudi koristi aktivnih udeležencev. To je res; zato mora biti tesna meja med vlagatelji in dolžniki. Hranilnicam ni namen delati in izkazovati vsako leto čim večji čisti dobiček, kakor n. pr. bankam, ki morajo zadovoljevati s čim višjimi dividendami svoje delničarje. Hranilnicam ne sme biti namen, da bi na škodo pasivnih in aktivnih interesentov le grabile velike dobičke, ker bi s tem delovale zoper svojo vzvišeno misijo, zoper svoje bistvo. **Hranilnicam mora ostati temeljna ideja, da varno hranijo denar;**

da najširšim slojem nudijo priliko, da se jim denar primerno obrestuje in da se dolžnik primerno obremenjuje. V tem smislu naj torej urejajo svoje delovanje, katero bode le na ta način „vsem“ plod donašalo.

Jaz mislim, da je v današnjih razmerah od obrestne reforme odvisen boljši napredek naših hranilnic, in naj bo ta reforma le začasna. Sedaj je potrebna, zato jo zastopnikom hranilnic priporočam, da jo uvažujejo. Neobhodno pa je potrebno, da vse hranilnice solidarno postopajo. Vse hranilnice ali pa naj ostanè status quo ante. Kjer je v večji ali manjši razdalji več hranilnic ali samo dve, bilo bi nevarno, ako bi samo jedna hranilnica zvišala obrestno mero za vloge, ker bi se potem gotovo vršili prenosi, ki bi bili v korist le tisti hranilnici, ki daje vlagateljem višje obresti. A taki prenosi med posestrimami se dajejo preprečiti le z jednotnim postopanjem.

Umna reja kuncev ali domačih zajcev.

Sestavil P. St. Polenčan.

(Dalje).

Poljski kunec.

To nežno živalico so vzgojili Angleži iz holandskih kuncev. Poljski kunec je pravzaprav Albanec. — Albince imenujemo kunce, ki imajo rdeče oči in so bele barve. — Tako je tudi pri poliskem kuncu. Albince holandskega plemena so redili v sorodstvu in tako znatno zmanjšali njih težo. Kar so jim pa vzeli na velikosti, so jim pa podelili na kožuhovini. Kožuhovina tega kunca je blizu iste vrednosti, kakor hermelinova; zato ga tudi često imenujejo »Hermelinca«.

Ušesa ima komaj 7—8 cm dolga in skupaj po koncu stoječa. Ker so ti kuncji mnogo manjši od drugih, zahtevajo seveda tudi manjši prostor. Samice so dobre matere in imajo redkokedaj več nego šest mladičev.

Kadar se pa njih velikost znatno poveča, je to znamenje nečiste krvi; kajti mešano je tedaj to pleme z nemškim plemenom.

Srebrni kunec.

Srebrni kuncji so ena izmed najstarejših današnjih kunčjih pasem. Že v 18. stoletju jo najdemo na Francoskem imenovano

Svoje ime je dobil srebrni kunec po svojem srebrno-barvanem kožuhu. Ta srebrna barva nastane iz treh različnih barv dlake, katere se združijo v takozvano srebrno. Po tem, katera barva prevladuje, imamo svetle, srednje-temne in temne srebrne kunce. Najbolj priljubljena je temna barva.

Ta reja je zelo zanimiva, ker so mladiči v začetku popolnoma črni. V 6. tednu se prične barvanje na gobcu in na skokih, nadaljuje se po celem telesu in se dovrši v 6. mesecu.

Kunček te vrste ne sme imeti svetlih prsi in belih znakov po životu.

Njegovo truplo je kratko, narava živahna. Glavo krasi črne oči in 8—9 cm dolga ušesa. Teže je navadno 3 kg in ima vsled drobnih kosti zelo dobro in okusno meso.

To pleme so vzgajili Angleži, katerim se mora sploh kuncereja zahvaliti za svojo današnjo visoko stopinjo.

Ruski kunec.

Nobeno pleme ni tako bogato na imenih kakor rusko, imenuje se tudi: himalajsko, kitajsko, egiptsko, afrikansko pleme ali moskviški ali vindorski kunec. Če bi sodili samo po imenu, misliti bi morali, da je ruski kunec doma v Rusiji ali vsaj v Aziji ali v Egiptu; toda temu ni tako. Ruski kunec je postal iz križanja črnega nemškega in srebrnega kunca. Tu slučaj se je prigodil nekemu Angležu; odtod torej izvira rusko pleme.

Život ruskega kunca je valjast, skoki nežni, ušesa napeto po konci stoječa. Ta kunec je povsem bel razven: nosu, skokov in repa, ki morajo biti temno črni. Krpa na nosu ne sme segati do čela.

Pri porodu so mladiči mesnate barve in še-le po preteku enega tedna se prikaže bela dlaka. Temni deli se jamejo barvati v petem tednu in nehajo v osmem mescu.

Njegova teža znaša $2\frac{1}{2}$ —3 kg. Meso je zelo okusno. Rejci, ki se posebno zavzemajo za to pasmo, skušajo ji povečati velikost. To bi znalo biti velike važnosti, če se s tem ne moti temnih delov telesa.

Temna barva mora biti vedno strogo ločena od bele. Zanimanje za rusko pleme je vedno večje in to tudi po pravici.

Belgijski velikani.

Belgijski velikani so največja pasma izmed vseh kunčjih pasem. Njih domovina je Belgija in sicer provincija Flandrija, zaradi česar se imenujejo tudi Flandrijski velikani. Postali so iz

belgijskega kmečkega kunca in iz francoskega ovnatnega kunca, kakor se da spoznati iz njihove postave. Doseže tudi 8 kg, vendar navadno le 5—6 kg. Samica je navadno težja od samca. To pleme je iztegnjenega trupla: meri 65—70 cm. Kuncu merimo dolžino takole: Položimo ga na klop, ga iztegnemo ter merimo od nosa do repa. Ušesa ima 15—18 cm dolga, katera pa merimo od korenine do vrha. Stojé mu v podobi rimske številke V. Oči morajo biti žive, noge ravne, rep pokončen; rep, ki ga drži po strani, mu znatno zniža vrednost.

Belgijski velikani so različne barve, najbolj priporočana je siva; goji se pa tudi često rumene in bele. Zadnji imajo rdeče oči. Vedno pa mora biti ta kunc enobarven. Kunci, ki imajo bele noge ali belo krpo na trupu, niso dopuščeni. V posebno lepoto je samici močno razvita podbradnica.

Velikost tega plemena zahteva tudi dovolj prostorne hleve. Računa se posamezne kunce te vrste 90—100 cm dolgosti in istotoliko širokosti; zajčniki pa ne smejo biti prenizki, da ne trpe raditega ušesa.

Nobenih kunccev se ne sme, zlasti te pasme ne, prijemati za ušesa. Kakšne bolečine mora pač pretrpeti uboga živalica, ko visi vsa njena peza na ušesih! Prijeti ga je z eno roko za kožo na hrbtu, z drugo pa podpreti na trebuhu.

Samici se naj ne pusti več nego štiri mladiče. Druge se naj odstrani ali podtakne dojnici, kakor je povedano v oddelku «o odreji». Skoti naj samo trikrat na leto in mladiči naj ostanejo 8—10 tednov pri njej; kajti prezgodnja ločitev se pri tej pasmi najbolj maščuje. Samico je uporabiti z 8. samca pa še-le z 11. mesecem za rejo.

Dandanes se ne gleda več toliko na težo, kakor pa na iztegnjeno truplo, kajti kuncerejci so prišli do spoznanja, da se da vsak čas na dobro razvitem telesu vzrediti tudi velika teža.

Belgijski zajčji kunc.

To pleme so vzgojili Angleži, nikakor pa niso ti kunci iz Belgije, kakor bi se dalo soditi po imenu. Misli se tudi, da je to pleme postalo iz križanja domačega kunca z divjim zajcem, ker mu je zelo podoben; vendar drugim se zdi zopet to nemogoče. Gotovo pa je, da sta si to pleme in belgijski velikan v sorodstvu. Belgijski kunc, kakor se navadno imenuje, je zelo lepa živalica. Njegova postava, visoke noge! K vsemu temu pa je zelo podoben belgijskim velikanom. Ušesa smejo biti samo 12 cm dolga in so črno obrobljena.

Podbradnica je pri tej pasmi pogrešek. Barva je rjava, vendar so konci dlake črni. Solnčni žarki vplivajo na belgijskega kunca zelo neugodno, kar se mora pri postavljanju zajčnikov upoštevati. Kakor vsi kunci, tako potrebuje tudi to pleme prost izlet.

Belgijski zajčji kunec je zelo plodoviten. Prav pogosto okoli ima 10—12 mladičev. Umni kuncerejec bo nekaj, seveda slabjših mladičev odstranil.

Ker njegova teža znaša le 3—4 kg, se ne širi tako, kakor bi bilo pričakovati po njegovi zunanosti. Imeti pa ne sme ta vrsta, kakor tudi velikan ne, po sebi belih znakov; tudi slabo truplo mu zniža vrednost.

Francoski ovnati kunec.

Ovnati kunec se je zaradi svoje dobičkanosti že zarana naselil v naših deželah. Razločujemo francoskega in angleškega ovnatega kunca. Ime ovnati kunec je dobil po podobi svoje glave, ki je zelo slična glavi ovna.

Francoski kunec, kakor se navadno imenuje, izvira iz kapskega kunca; iz francoskega kunca so vstvarili Angleži zopet novo, angleško pasmo, katero hočem v poznejšem oddelku opisati.

Oblika glave je v tej pasmi največjega pomena. Uhlja sta močna in inata nastavke. Oba morata viseti ob straneh nizdol. Njiju odprtina je naprej obrnjena, akoravno nista uhlija popolnoma brez moči. Razpeta merita 40—45 cm. — Če prezeta uhlija to mero, je sklepati na nečistokrvnost; v takem slučaju so pomešani z angleškimi ovnatimi kunci. — Samec ima težko glavo, s širokim čelom in izbočenim nosom. Usta so široka, oči žive. Hrbet je močno izbočen, prsi in zadnji del telesa široke, noge kratke, a krepke. Samica nosi podbradnico.

Po velikosti in teži zavzema francosko pleme drugo mesto v kuncereji. Tehta 4 $\frac{1}{2}$ —6 kg.

Francoski kunec se nahaja v vseh živalskih barvah, bodisi da je enobarven, ali tudi pisan. Od enobarvnih je najbolj priljubljena siva, ki je tudi najbrže prvotna.

Tega kunca se je pogosto uporabljalo za križanje, zlasti z lotrinškim plemenom.

Ker je ta pasma zelo velika, zahteva tudi velike hleve. Privošči se ji naj hlev, ki ima 4 m v obsegu. V hlevu naj se nahaja tudi kotichek, kamor se umakne kunček pripekajočim solnčnim žarkom, kar velja pa le za proste hleve.

(Nadaljevanje sledi).

Vestnik „Zadružne Zveze v Celju“.

Našim članicam!

V zadnjem času se je v slovenskih in nemških časopisih mnogo pisalo o Zvezi slovenskih posojilnic. V teh dopisih se je — vseeno, ali hote ali nehote — zamenjavalo našo »Zadružno Zvezo v Celju« z »Zvezo slovenskih posojilnic« ter se je trdilo, kakor da bi bila »Zadružna Zveza v Celju« na robu propada, da bi se jo moralo razpustiti itd.

Dovolimo si vsled tega podati sledeče pojasnilo: »Zadružna Zveza v Celju« je registrovana zadruga z omejeno zavezo, v kateri je včlanjenih 135 zadrug; tem je Zadružna Zveza organizacijska in denarna centrala v svrhu denarne sporavnave med članicami ter njihova revizijska oblast.

Zveza slovenskih posojilnic je pa posebno društvo, ki poseduje hišo v Celju, in obratuje takozvano »Zvezno tiskarno« in »Zvezno trgovino« v Celju. — Ta »Zveza slovenskih posojilnic« je navadno gospodarsko podjetje, je popolnoma samostojno in ima, kakor vsako društvo, svoj poseben odbor.

»Zadružna Zveza v Celju« in »Zveza slovenskih posojilnic v Celju« ste torej popolnoma ločeni gospodarski napravi in se jih ne sme zamenjavati, akoravno je zamenjava zelo lahko mogoča, kajti »Zveza slovenskih posojilnic« je do l. 1905. opravljala posle sedanjih zadružnih zvez, ob enem je bila lastnica takozvane zvezne tiskarne in zvezne trgovine v Celju. Leta 1905. pa je prevzela vse zadružne posle na novo ustanovljena zadruga »Zadružna Zveza v Celju«. Stara firma »Zveze slovenskih posojilnic« obstoji od l. 1905. naprej samo še z Zvezno tiskarno in Zvezno trgovino in nima danes z »Zadružno Zvezo v Celju« čisto nič opraviti.

Sicer so pa po naših informacijah tudi vznemirjajoča poročila glede »Zveze slovenskih posojilnic« neresnična in izvirajo le iz strankarskih nagibov.

Celje, dne 27. januarja 1911.

Zadružna Zveza v Celju,
reg. zadr. z om. zav.

Seznam

letnih vlog, katere mora vsaka posojilnica vsako leto redno predložiti c. kr. okrajnemu glavarstvu, in sicer:

1. C. kr. okrajnemu glavarstvu kot davčni oblasti prve stopnje se mora predložiti zaradi odmerjenja pridobninskega davka:

a) Napoved o pridobnini za preteklo upravno leto od podjetij, katera so zavezana javno polagati letni račun na predpisani tiskovini obrazec E/I k členu 52 zakona od 25. oktobra 1896, drž. zak. št. 220. Dotična tiskovina se dobi pri vsaki davkariji, oziroma davčnem nadzorništvu; sicer pa opozarjamo že tukaj, da naj zahtevajo naše posojilnice ne le samo te, ampak vse tiskovine vedno s slovenskim besedilom.

b) Računski zaključek za preteklo upravno leto v dvéh izvodi h. Isti mora obsegati poročilo po predpisih § 22. združnega zakona od 9. aprila 1873, drž. zak. št. 70, denarni promet, natančno bilanco, to je razkaz imetja in dolgov posojilnice, posebni račun zgube in dobička. Pripomni se, da morajo biti v denarnem prometu med izdatki posebno špecifirani vsi davki s prikladami vred, torej pri posojilnicah neposredne pristojbine, rentni davek in pridobninski davek.

c) Prepis zapisnika občnega zbora, pri katerem se je računski zaključek za preteklo leto odobril. Pristavljamo, da ni potreba priložiti napovedi o pridobnini popolnega prepisa zapisnika o občnem zboru, ampak le delni prepis tega zapisnika, in sicer samo gledé točke o razdelitvi čistega dobička. Vse druge stvari, katere so se pri občnem zboru razpravljale, nimajo za odmero pridobnine nobenega pomena in jih torej tudi ni potreba naznanjati davčni oblasti.

d) Vsi ti pripomočki se morajo predložiti najkasneje 14 dni potem, ko se je vršil občni zbor, pri katerem se je računski zaključek odobril. Pošiljatev se naslovi na: C. kr. okrajno glavarstvo kot davčna oblast.

Predpisi gledé teh podatkov se nahajajo v §§ 92. do všteti h 100., 110. in 250. zakona od 25. oktobra 1896. drž. zak. 220.

2. C. kr. okrajnemu glavarstvu kot politični oblasti se mora predložiti v ravnoistem roku zaradi sestave društvene statistike.

a) Tri izvode računskega zaključka za preteklo upravno leto.

b) Prepis zapisnika o rednem občnem zboru. Tu se mora pač predložiti popolni prepis zapisnika o vseh točkah občnega zbora.

Dotični predpisi so zapovedani v združnem zakonu od 9. aprila 1873, drž. zak. št. 70, in ukazih ministerstva notranjih zadev od 12. januarja 1879, št. 9721, in od 20. januarja 1886, št. 129,

Ker je zlasti izpolnjevanje napovedi o pridobnini za nevezčake precej težavno, je najbolje, da se vsaka posojilnica obrne na Zvezo da jej ona to stvar preskrbi.

Nadalje pa opozarjamo še na sledeče vloge:

V slučaju spremembe pravil:

Spremembo pravil je javiti pristojnemu c. kr. trgovskemu sodišču s prošnjo za registracijo. Natančnejša tozadevna navodila glej v Lapajnetovi knjigi »Slovenski posojilničar«, stran 17 do 19.

Vsako spremembo pravil je treba po izvršeni registraciji naznaniti takoj tudi c. kr. okrajnemu glavarstvu. Vse rafajzenovke pa, ki uživajo kolkovne olajšave, morajo spremembo pravil nemudoma javiti tudi finančni deželni direkciji. Slednja vloga je kolekta prosta.

V slučaju izvolitve novih članov načelstva:

Novo izvoljene člane načelstva je takoj prijaviti pristojnemu c. kr. trgovskemu sodišču v svrhu registracije. Kako se pri tem postopa, glej Lapajnetovo knjigo »Slovenski posojilničar«, stran 19 do 22.

Končno opozarjamo, da mora vsaka zadruga poslati Zadružni Zvezi v Celju računski zaključek v treh izvodih in dobesedni prepis zapisnika o občnem zboru.

Zadružne in gospodarske vesti.

Novi tip zadrug. Zadružni sanatorij za nervozne in epileptične imajo v kraju Purleigh Essex na Angleškem. To pa ni znabiti zavod, katerega bi bile ustanovile združene zadruge za svoje člane in nameščence, ampak je ustanovila zavod zadruga, ki je bila nalašč v to svrhu osnovana. Člani te zadruge so deloma osebe, ki hočejo storiti blag čin, po večini pa osebe, ki hočejo zasigurati sebi ali kakí drugi osebi lečenje v tem zdravilišču. Delež znaša 20 Mark. Po odbitku 5% nega obrestovanja se povrne dobiček zadružnikom kakor v konzumnih društvih na njihov obrat, t. j. na stroške za prehrano in zdravljenje. Plačuje se 16 — 30 Mark tedensko. Zadružniki, ki imajo 5 ali več deležev, volijo načelstvo, ki upravlja premoženje in vodi podjetje. Sistem se je izvrstno obnesel in zdravilišče se samo izplača.

Vinogradništvo v Bolgariji. Vinogradništvo je v Bolgariji velevažna panoga narodnega gospodarstva. A zadeva seveda na enake težave kot pri nas. Tudi tam neusmiljeno gospodari trtna uš in je opustošila že velikanske vinogradništvo posvečene dele države. Tako je n. pr. merila površina z vinsko trto nasajene zemlje l. 1897 še 1,114.156 dekarov, l. 1907. pa komaj 886.710 dekarov. Lanski pridelek ni niti zdaleč dosegel predlanskega. Trudijo se vlada, oblasti in posamezni vinogradniki, da bi vinogradništvo na Bolgarskem zopet povzdignili. Prenavljajo se stari vinogradi, vendar vočigled ogromnim stroškom to delo ne napreduje tako kot delo — trtne uši. Vlada je izdala celo novo postavo za vinogradništvo in sadjarstvo, katera vsebuje mnogo ugodnosti za napredek obeh gospodarskih panog, mnogo olajšav. Splošno bolgarska vlada bolj skrbi za svoje vinogradništvo nego avstrijska.

Nova hrvaška banka v Istri. V Pulju so hrvaški rodoljubi ustanovili bančni zavod »Kreditno in eskomptno društvo«.

Najstarejša evropska banka je bila ustanovljena l. 1157. v Benetkah v času, ko je trgovina »Kraljice Jadranskega morja« bila v popolnem cvetu. Banko je ustanovila benečanska republika in je jamčila za njo vlada. Uživala je velik ugled v vseh mestih, ki so se bavila s trgovino. »Banca«, od katere besede imajo današnje banke ime, znači mizo ali klop, na kateri so se šteli denarji in sklepale kupčije.

Kmetijsko razstavo priredi »osrednje gospodarsko društvo za Češko« od dne 13. do 17. maja 1911 v »Kralovski Obori« v Pragi. Zastopana bo v prvi vrsti industrija za kmetijske stroje, ki je med Čehi velikansko razvita, dalje pa posebno še sadjarstvo in živinoreja.

Zadružništvo v Avstriji. Glavni reprezentant avstrijskega zadružništva je »splošna zveza kmetijskih zadrug na Dunaju« (Allg. Verband landwirtschaftl. Genossenschaften in Österreich). V tej zvezi je včlanjenih 23 zadružnih Zvez z okrog 6190 zadrugami. Poleg teh je v Avstriji še 10 drugih zadružnih Zvez, ki niso včlanjene pri »splošni zvezi« in ki štejejo 2822 zadrug. Zadrug, ki niso v nobeni Zadružni Zvezi, je 354. V celem je torej v Avstriji 9363 zadrug; od teh je 6014 hranilnic in posojilnic t. j. denarnih, 3349 pa gospodarskih zadrug. Nemci v Avstriji imajo 3521, Slovani 5188, Italijani 504 in Rumunci 160 zadrug, iz česar je razvidno, da Slovani zavzemamo glede zadružništva, torej tudi na tem polju narodnega gospodarstva, v Avstriji prvo mesto. Stvar merodajnih činiteljev je, da se to slovansko zadružništvo organizira v mogočno enotno armado.

Kako velike gospodarske važnosti je poštna naprava, kažejo tudi sledeči statistični podatki, ki smo ga prejeli od poštne urada v Celju za l. 1910. Leta 1910 se je oddalo na pošti v Celju 91.189 priporočenih pisem, 55.128 pošiljatev vožne pošte, 45.427 poštnih nakaznic za skupni znesek 2,059.117 K, 47.746 poštohranilničnih vlog za 8,109.300 K in 18.624 brzojavk. Oddala pa je pošta 77.220 priporočenih pisem, 73.566 pošiljatev vožne pošte, 48.645 poštnih nakaznic za 2,616.363 K, 8748 poštohranilničnih vlog za 4,415.267 K in 21.190 brzojavk. Končno je pasiralo celjsko pošto še 34.496 priporočenih pisem, 111.345 pošiljatev vožne pošte in 11.280 brzojavk, ki jih je bilo tukaj treba preložiti, oziroma prebrzojaviti. Interurbane telefonske zveze (torej s Celjem in s kakim krajem izven Celja) so se zahtevale v 4936, telefonske zveze v mestu samem pa v 68 824 slučajih. Poštnih vrednotic se je porabilo za 146.850 K. Skupni denarni promet je znašal 23,503.026 K. . . . . at.

